יח: האשה שנתארמלה פרק שני כתובות

ובבולי בעי דלודי. פירש בקונטרס בב"מ (דף ג: ופס) דאתמר לפרש דלא מיתמי אמאי נשבע מיתמי דמחייד אממונא חשיד וקשה לר"י דהא אמר בפ"ק דב"מ (דף ה:) דלא אמרינן מגו דחשיד אממונא חשיד גמי אשבועתא ואין לומר דמן התורה חשיד גמי אשבועתא ומדרבנן הוא דאמרינן דלא חשיד לפי שראו שהיו מקילין בממון יומר מבשבועה ומקנו שבועה על החודים כל זמן שלא נודע שהוא גזלן שכשר מן התורה עדיין אכל גזלן ידוע שפסול מן התורה לא מקנו ולפי זה שבועה שלא שלחתי בו יד היא מדרבנן [1](ולא היא דאוריתא אלא שבועה שלא פשעתי בה) והא דכתיב אם לא שלח לא נשבע שלא שלח אלא ה"ק קרא נשבע שלא פשע אימתי בזמן שלא שלח בו יד דאם שלח בו יד חייב אפילו שלא פשע דנתחייב באונסים דהא גבי נפקא דרבי אבא (שבועות דף לב:) משמע דאי אמר לא חטפני היה נשבע להכחיש את העד אע"ג דחשיד אממונא והתם הוא שבועה דאוריית' דבשבועה דרבנן לא אמרינן מתוך שאינו יכול לישבע משלם כדמשמע בפ"ק דנ"מ (שם) גבי הוא רעיא ונרלה דאתמר לפרש דלא מקשי כיון דאין אדם מעז יהא נאמן במה שכפר מקצת וכיון דמחייבינן שבועה אם כן מחסבו עוזת פנים ג"כ יהא נאמן במגו דאי בעי כפר הכל וקאמר דאין זה עוזת מה שכופר קצת וא"ת כיון דלא חשיד אשבועתא למה גזלן פסול לשבועה ותירץ הר' יהודה חסיד דדוקא כשהוא חשוד על אותו ממון שבא ליפטר אמרינן דלא חשיד אשבועתא דעל ידי השבועה יפרוש אכל אותו ממון שכבר גזל לא יפרוש ע"י השבועה וגבי הוא רעיא דחשיב ליה גזלן משום דאכל תרי דאכל מ"מ לא יפרוש מן השאר משום שבועה דמה שמשלם בע"כ אין זה הסכה מעליא וי"מ דגזלן כשר לשבועה מן התורה דלא חשיד אשבועתא אלא דמדרבנן פסלוהו כשהוא גזלן ואם תאמר ומאי שנא לגעדות פסול דכתיב אל תשת ידך עם רשע וגו' ולשבועה כשר וי"ל דבשבועת שקר יש בה עונש גדול דכתיב בה לא ינקה וכדאמר בשבועת הדיינין (שבועות דף לט.) שכל העולם כולו מזעזע כשאמר הקב"ה (לא תשבעו ו) לא תשא ועוד בגעדות שקר ליכא אלא לא תענה ובשבועת שקר איכא לא תגזול ולא תשבעו[2] לשקר: **הרי אלו נאמנים.** וא"ת ולמה נאמנים והא מגו במקום עדים הוא דאמן מהדי שלא היו אנוסים ולא פסולי עדות דהא נקמן אמרינן תרי ותרי ניגמו וי"ל כיון דהכריחו חכמים קיום הכא לא חשיב כלל קיום מה שאומרים כתב ידיהו הוא זה כיון דאיגהו גופייהו אמרי תוך כדי דבור קטנים אנוסים היינו אכל נקמן אמכינן להו כשני עדים כיון דבכר מקויים הוא שכתב ידן יוצא ממקום אחר: **אין נאמנים.** הכא ליכא לאקשוי דלהימנו במגו דאי בעי אמרי פרוש הוא דכיון דמקויים הוא הוי מגו דמחוסר ומגידים הם וכיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד כדאמרי' בגמרא ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו וכר"ש נאמנים משום דאי בעו אמרי אנוסים היינו מחמת ממון. דלא מהימני משום דלא נפשייהו רשעים וקטנים כדרש"ל ופסולי עדות משום דמלוה גופיה מידק דייק דלאמרינן נשמון: **מחמת נפשות הרי אלו נאמנים.** וא"ת וכי אמרו קטנים היינו מו אנוסים מחמת נפשות הא שכיח א] ועוד דבשני עדים לא אמרינן מגו כדפרישית: **ואין אדם משים עצמו רשע.** וא"ת והא קאכר רבא דפלגינן דיבורא בפ"ק דסנהדרין (דף ט: ופס) גבי פלוני רבעוני לרלוני ופלוני בא על אשתי אם כן הכא נהימנו דאנוסים היו אכל לא מחמת ממון אלא מחמת נפשות דאינא דרבא קיימא וי"ל כיון דקיום שטרות דרבנן לא פלגינן דיבורא כדי לפסול השטר ועוד אין לנו לומר מעצמינו דאנוסים היו מחמת נפשות דאונס מחמת נפשות לא שכיח כדפרישית אכל התם שכיח שבא על אשת איש אחרת כמו על אשתו אם שרבעו אדם אחר וכן בהרגתיו בספ"ב דיבמות (דף כה: ופס) יכול להיות דאדם אחר הרגו אי נמי שאני הכא דמחמת ממון או מחמת נפשות הוי פירושא דאנוסים היינו הכך לא פלגינן דיבורא אכל לרלונו ובא על אשתו הוי דיבור בפ"ע ג"כ הכא עיקר עדות הוא כמה שאומרים אנוסים היינו שבאו לומר שלא רצו המלוה ת"כ מיד עושין עצמן רשעים כיון שחתמו אם לא יעשו פירוש לדברייהם הלכך לא שייך הכא פלגינן דיבורא אכל ההיא דהרגתיו עיקר עדות הוא לומר שנהרג להשיא אשתו וכן פלוני רבעו או בא על אשתו עיקר עדות להרוג פלוני הלכך פלגינן דיבורא ולגבי להשיס עצמו רשע או לגבי אשתו לא יהא נאמן: **מלוה** גופיה מידק דייק. ולרבנן אפי' מלוה על פה לא הויא דבעינן שיהא מתלמו וסופו בכשרות דאמרי' כיש נוחלין (כ"ב דף קכח. ופס): **קטנים** נמי בדרשב"ל. ה"מ למימר וקטנים נמי משום דמלוה גופיה מידק דייק אלא דניחא ליה למיגנקו בכל חד טעמא אחרינא ת"ל טעמא דריש לקיש נקיט גופיה נמי משום דמלוה מידק דייק והא דלא מייתי דרשב"ל אפסולי עדות משום דר"ל לא הזכיר אלא קטנים בדבריו:

ובבולה בעי דלודי ליה והאי דלא אודי ליה כי היכי דלישתמיט ליה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ורחמנא אמר רמי שבועה עליה כי היכי דלודי ליה בבוליה רבי אליעזר בן יעקב סבר לא שנא בו ולא שנא בבנו אינו מעיז והלכך לאו משיב אבידה הוי ורבנן סברי בו הוא דאינו מעיז אבל בבנו מעיז ומדלא העיז משיב אבידה הוי: מתני' [1]העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידם או שהיה כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנין: גמ' אמר רמי בר חמא לא שנו אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון אבל אנוסים היינו מחמת נפשות הרי אלו נאמנין אמר ליה רבא [2]כל כמיניה [3]כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכי תימא הני מילי על פה אבל בשטר לא והא אמר ריש לקיש [4]עדים החתומים על השטר [5]נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד אלא כי אתמר ארישא אתמר הרי אלו נאמנין אמר רמי בר חמא לא שנו אלא [6]שאמרו אנוסין היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסין היינו מחמת ממון אין נאמנין [7]מאי טעמא אין אדם משים עצמו רשע תנו רבנן [8]אין נאמנים לפוסלו דברי רבי מאיר וחכמים אומרים נאמנים בשלמא לרבנן כי טעמייהו שהפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא לר' מאיר מ"ט בשלמא פסולי עדות מלוה גופיה מעיקרא מידק דייק ומחתם קטנים נמי כדרשב"ל דאמר ריש לקיש חזקה

לא שנא כו ולא שנא בבנו. ואפילו הוא קטן: **אינו מעיז.** ולהכי קרי ליה טעמא עצמו משום דטעמא קטן בעצמו ליה כה משום: **אכל בבנו מעיז.** ואפילו הוא גדול: **מתני' העדים שאמרו כו'.** שהיו מעידים על חתימתם לקיים את השטר: **פסולי עדות היינו.** קרובים או משחקים בקוביא: **הרי אלו נאמנים.** כיון דאין כתב ידם ביכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנת להו אהא הימנינהו אהא: **יוצא ממקום אחר.** חתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב מותמן דומין אל זה לאל זה אין כאן הפה שאסר ואין נאמנים לומר פסולים היינו: **גמ' לא שנו.** דאם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין: **אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון.** דלאו כל כמיניהו לשוויי נפשייהו רשעים בעדות פיהם ולפסול את השטר דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה בדיני נפשות וכספולי עדות להעשות רשע ופסול על פיו ואלו פוסלים עצמן באומרם שקר בשביל אונס ממון וריש לקיש טעמא משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר: **מחמת נפשות.** שאמר בעל השטר הזה להרגנו ואדם חזק הוא: **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דבכי עדות תדא הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו' (ויקרא ה). והכא נמי כיון דמתימי בשטרא היינו הגדה דידהו והיכי מהימני מו למיעבר האיל וכתב ידן יוצא ממקום אחר. בשלמא ריש לקיש כתב ידן יוצא ממקום אחר ועלייהו סמכינן כולה חדא הגדה היא דהא באותו דבור [בכדי] שאילת שלום קאמרי אבל אנוסים היינו אבל הכא לאו אפומייהו סמכינן: **הני מילי על פה.** כגון המעיד בב"ד ולאחר כדי דבור בא לשנות בו: **אבל בשטר לא.** דהגדה כתיב: **לא שנו.** דאמרינן הפה שאסר הוא: **אלא דאמרי מחמת נפשות.** נאמנים דלא משוי נפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא בתון כדי דבור עקרוה לפהדותייהו והפה שאסר התיר: **אין אדם משים עצמו רשע.** אינו נאמן לפסול את עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות: **אין נאמנין לפוסלו.** מרישא דמתניתין פליג העדים שאמרו כתב ידיהו הוא אבל אנוסים היינו הוי: **הפה שהתיר.** וכיון דמחמת נפשות קאמרי נאמנים לא משוי נפשייהו רשעים. ופסולי עדות דקאמרי היינו טעמא דלאו בעדותן משוי נפשייהו רשעים אלא דאמרי קרובים או עבדים היינו ועכשיו אנו משוחרריס: **בשלמא פסולי עדות.** אי קטנים כיון דמודים הם שהשטר כדין נכתב שהבלוהה אי המקח אמת אבל אנחנו לא היינו רואים והוא לה כמלוה על פה או אי מכירה היא לא נקנה הקרקע בשטר זה אמר ר"מ דלא מהימני דא"כ מלוה לא שדי זוזי בכדי וכי מחתים עדים על שטרו מידק דייק שיהו כשרים: אלא

לא שנא כו ולא שנא בבנו. ואפילו הוא קטן: **אינו מעיז.** ולהכי קרי ליה טעמא עצמו משום דטעמא קטן בעצמו ליה כה משום: **אכל בבנו מעיז.** ואפילו הוא גדול: **מתני' העדים שאמרו כו'.** שהיו מעידים על חתימתם לקיים את השטר: **פסולי עדות היינו.** קרובים או משחקים בקוביא: **הרי אלו נאמנים.** כיון דאין כתב ידם ביכר אלא על פיהם הפה שאסר הוא הפה שהתיר כי היכי דמהימנת להו אהא הימנינהו אהא: **יוצא ממקום אחר.** חתומים בשטר אחר שהוחזק בב"ד וכתוב בו הנפק ובא אותו שטר לפנינו עם זה וכתב מותמן דומין אל זה לאל זה אין כאן הפה שאסר ואין נאמנים לומר פסולים היינו: **גמ' לא שנו.** דאם כתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנין: **אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון.** דלאו כל כמיניהו לשוויי נפשייהו רשעים בעדות פיהם ולפסול את השטר דאדם קרוב אצל עצמו ואינו נאמן על עצמו לא לזכות ולא לחובה בדיני נפשות ובספולי עדות להעשות רשע ופסול על פיו ואלו פוסלים עצמן באומרם שקר בשביל אונס ממון וריש לקיש טעמא משום הפה שאסר הוא הפה שהתיר: **מחמת נפשות.** שאמר בעל השטר הזה להרגנו ואדם חזק הוא: **כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד.** דבכי עדות תדא הגדה כתיבא אם לא יגיד וגו' (ויקרא ה). והכא נמי כיון דמתימי בשטרא היינו הגדה דידהו והיכי מהימני מו למיעבר האיל וכתב ידן יוצא ממקום אחר. בשלמא ריש לקיש כתב ידן יוצא ממקום אחר ועלייהו סמכינן כולה חדא הגדה היא דהא באותו דבור [בכדי] שאילת שלום קאמרי אבל אנוסים היינו אבל הכא לאו אפומייהו סמכינן: **הני מילי על פה.** כגון המעיד בב"ד ולאחר כדי דבור בא לשנות בו: **אבל בשטר לא.** דהגדה כתיב: **לא שנו.** דאמרינן הפה שאסר הוא: **אלא דאמרי מחמת נפשות.** נאמנים דלא משוי נפשייהו רשעים וכיון דעלייהו סמכינן הא בתון כדי דבור עקרוה לפהדותייהו והפה שאסר התיר: **אין אדם משים עצמו רשע.** אינו נאמן לפסול את עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות: **אין נאמנין לפוסלו.** מרישא דמתניתין פליג העדים שאמרו כתב ידיהו הוא אבל אנוסים היינו הוי: **הפה שהתיר.** וכיון דמחמת נפשות קאמרי נאמנים לא משוי נפשייהו רשעים. ופסולי עדות דקאמרי היינו טעמא דלאו בעדותן משוי נפשייהו רשעים אלא דאמרי קרובים או עבדים היינו ועכשיו אנו משוחרריס: **בשלמא פסולי עדות.** אי קטנים כיון דמודים הם שהשטר כדין נכתב שהבלוהה אי המקח אמת אבל אנחנו לא היינו רואים והוא לה כמלוה על פה אי מכירה היא לא נקנה הקרקע בשטר זה אמר ר"מ דלא מהימני דא"כ מלוה לא שדי זוזי בכדי וכי מחתים עדים על שטרו מידק דייק שיהו כשרים: אלא

מזוקה

כללו של דבר העדים שהעידו לטמא ולטהר לקרב ולרחק עד שלא נחקרה עדותן אמרו בדאים אנו נאמנים ואם משנחקרה עדותן אין נאמנים. אלא אי אחמר אריש אחמר הרי אלו נאמנים ארמב"ח לא שנו פירוש דאמרינן הפה שאסר הוא הפה שהתיר אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת נפשות אבל אמרו אנוסים היינו מחמת ממון אין נאמנים שאין אדם משים עצמו רשע ואפילו ע"י מיגו פ' אינו נאמן לפסול עצמו מחזקתו דקרוב הוא אצל עצמו וקרוב פסול לעדות:

עין משפט נר מצוה

כא א ב ג מיי' פ"ג מהלכות עדות הלי' ו ז סמג עשין קט טוש"ע מ"מ סימן מו סעיף לו (וכרב אלפס עוד כסנהדרין פ"ג דף רסג):

הגהות מהר"ב רנשבורג

א) תד"ה מתמת כי יעוד דנכשי עדים לא אמרינן כי'. ע' קדושין מג ע"ב תד"ה והשתא וכו'.

תוספות רי"ד

מתני' העדים שאמרו כתב ידינו הוא זה אבל אנוסים היינו קטנים היינו פסולי עדות היינו הרי אלו נאמנים ואם יש עדים שהוא כתב ידן או שכתב ידן יוצא ממקום אחר אין נאמנים. פי' ראובן הרי"א שט"ח על שמעון ושמעון טען אינו מכיר חתימת העדים ושמא מזויף הוא אינו יכול ראובן לגבות בו עד שלא יקיים שטרו ואם באו העדים החתומים בו לפני ב"ד ואמרו כתב ידינו הוא זה וקיימוהו וחזרו ואמרו אנוסים היינו מחמת נפשות כדאמר לקמן ובשקר חתמנו אלא כדי להציל את נפשינו עשינו וחתמנו שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש או שאמרו קטנים היינו בשעה שחתמנו או בעת שראינו ההלואה בעינינו וראיית הקטן אינה ראייה ואע"פ שבשעת הגדה הוא גדול דכתיב או ראה או ידע אם לא יגיד ונשא עונו בעינן שתהא הראייה והגדה בכשרות או שאמרו פסולים היינו מחמת קורבה שהיינו בשעת הכתיבה או בעת המלוה קרובים למלוה או ללוה או העדים זה לזה ונתרחקנו עכשיו ועדותנו הוא בטלה הרי אלו נאמנים משום פנו. מגו דאי בעי אמרי אין זה כתב ידינו ועכשיו אומרים כתב ידינו הוא אבל חתימתנו בטלה מחמת הטענות האלו הם נאמנים אבל אם יש עדים אחרים שמכירים חתימתן ואומרים לכ"ד שזו היא חתימתן ומתקיים השטר על פיהם או שכתב ידן יוצא ממקום אחר שכבר חתמו בשטר אחר שהוחזק ונתקיים בב"ד וב"ד דואים זה הה ומשוון אותן ומבררין שזו היא חתימתן ואומרים אלו הטענות לבטל השטר אין נאמנים שכיון שחתמו השטר בחזקת כשרות הוא דסתמא דמילתא החותם השטר בכשרות הוחם וכיון שחתמו והגידו שוב אינן חוזרין ומגידים דבריהא דאית להו מגו מהימנו אבל השתא דליכא להו מגו לא מהימנו אלא השטר מקיים ע"פ אחרים ופי' המורה פסולים היינו קרובים או משחקים בקוביא ואינו נ"ל שיהיו נאמנין לומר משחקי בקוביא דאמרינן לקמן שאין אדם נאמן לשים עצמו רשע ואפילו ע"י מגו הלכך אין לפרש פסולים היינו אלא מחמת קורבה; א"ר ב"ח לא שנו פי' שאם כתב ידם יוצא ממקום אחר אינן נאמנים אלא שאמרו אנוסים היינו מחמת ממון פי' שהיה אונס את מסוננו אם לא היינו חתמנו לו שקר בזה ודאי אין נאמנים כשהשטר מתקיים ע"פ אחרים שאין אדם רשאי לחתום שקר כדי להציל ממונו והמורה פי' דלאו כל כמיניהו לשוויי נפשייהו רשעי בעדות פיהם ולפסול השטר דאדם קרוב אצל עצמו ולא לזכות ולא לחובה אבל אנוסים היינו מחמת נפשות נאמנים פי' שאין לך דבר שעומד בפני פיקות נפש. א"ל רבא כיון שהגיד שוב אינו חוזר ומגיד וכ"ת ה"מ ע"פ פי' כגון המעיד בב"ד ולאחר כדי דיבור בא לשנות בו אבל בשטר

מסורת הש"ס

א) [כ"ב סנהדרין מד. מכות ג:], **ב)** ניעון ג., **ג)** [נ"ר' חוס' לקמן כח. ד"ה קיומן], **ד)** סנהדרין ט: כה. יומא כה:, **ה)** ב"ב קנד., **ו)** נ"י כ"ו, **ז)** נ"ל בשמו. יעב"ץ.

מוסף רש"י

ובבולה בעי דלודי ליה. וכי מיתמי לא נשבעיה אשמעת, דמגו דחשיד אממונא חשיד גמי אשבועתא, אממונא לא חשוד מדלא כפריה בכוליה, דאמר כי אודי נפלגא, בכוליה גמי בעי דלודי, ואמר דלא אודי ליה לאו דדעתו למיגזלה אלא לאיסתמוטי ליסתמיט ליתחוי בשמה (גיטין נא.) שבגלגו היה מודה בכולו אלא שאין כידו לפרוע ומכר עד דהוי לי זחי כי' (ב"מ ג.). נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד. דלא חלוף לאיס ליוסיפי (גיטין ג.). שוב אינו חוזר ומגיד. דנר המכמים את הרלאמן, דכתיב אם לא יגיד, אהבגה קטיינא קפיד קרא (סנהדרין מד.). **אין אדם משים עצמו רשע.** אין אדם מפסל לעדות בהחלמת עדי הדם קרוב אצל עצמו הלכך אין אדם יכול לשום עצמו רשע, כלומר על עצמו עצמו אינו נעשה רשע שהרי תורה פסלה קרוב לעדות (סנהדרין מ.) דהא אין קרוב מעיד לא לזכות ולא לחובה (שם כה.). והא דקר"ל (ב"מ נ.) הודאת פיו כמאה עדים דמי, הנ"מ למגמות אבל לקנסא ולעונש מלקות ולפסול לא (יבמות כה.). **אין נאמנים לפוסלו.** דברי ר' מאיר. ופליג אמתני' דלא חיים לפה שאסר נני עבדים, דלא מחשדו ישראל על כך, ומפרש המקנא טעמא דקסבר ר"מ מודה בשבר שמתני לה שאין צריך לקיימו דכיון שאמר לה אני בתחתיו הו לא מיהמני עדים למפסלה שהרי אין לך קיום גדול מזה שהלה מודה שכתבו המסמכתא לא נעשה כפסלות, ומתו שכתב ידו יוצא ממקום אחר דמי דתנן אין נאמנין, דאין כאן הפה שאסר (רשב"ם ב"ב קנד.). **וחכמים אומרים נאמנים.** דאמר"ג דמודה לה שכתבו, צריך לקיימו, וכיון שאינו מתקיים כי אם ע"פ עדים הללו שאומרים כתב ידיהו הוא זה, הא דאמרי נמי קנים הייו ומחנים. שהפה שאסר הוא הפה שהתיר (שם).

תוספות רי"ד (המשך)

לא והאמר ר"ל עדים החתומים בשטר נעשה כמי שנחקרה עדותן בב"ד פי' ר"ה אמר כמו שנחקרה עדותן ולא אמר כמו שהגידו עדותן בב"ד שאם הגידו ועדיין לא נחקרה עדותן יכולין לחזור בהם ולומר שקר העדנו דתניא בתוספתא רפ"ב דתרומות העדים שאמרו מעידים אנו בפלוני שהוא בן גרושה בן חלוצה נתין וממזר עד שלא נחקרה עדותן אמרו בדאים אנו נאמנים ואם משנחקרה עדותן אמרו בדאים אנו אין נאמנים

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com